



DÜZCE ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN BOŞANMAYA İLİŞKİN TUTUMLARININ ARAŞTIRILMASI

Sengül CANGÜR¹, Yunus POLAT², Okan TOKAY³, Burcu ARSLAN⁴, Habip
TİRYAKİ⁵, Remziye FİLİZ⁶, Abdullah AYDIN⁷, Handan ANKARALI⁸

Öz

Bu çalışmada, Düzce Üniversitesi Sosyal Hizmet ve Hemşirelik bölümü öğrencilerinin boşanmaya ilişkin tutumlarının, okudukları bölüme ve cinsiyete göre incelenmesi amaçlanmıştır. Anket çalışmasından elde edilen bulgulara göre; öğrenciler tarafından belirtilen boşanma nedenlerinin başında şiddetli geçimsizlik (%98,1), kötü muamele (%97,4) ve kumar (%91,6) gelmektedir. Hem okunan bölüme hem de cinsiyete göre boşanma nedenlerinden “zina” ve “dini inanç farklılığı” dışında öğrencilerin benzer görüşlere sahip oldukları bulunmuştur. Boşanmaya neden olabilecek olay veya olgulara karşı tutum ve görüşlerin okunan bölüme göre değişmediği gözlenmiştir. Ancak incelediğimiz bu etkenler, cinsiyet açısından değerlendirildiğinde bazı hususlar (kadının ev kadınının gerektirdiği işleri yapmaması, kadının çocuğunun olmaması, kadının üzerine kuma getirilmesi/getirilmek istenmesi, erkeğin birden fazla kadınla evlenmesi) dışında öğrencilerin boşanmaya ilişkin tutum ve görüşlerinin benzer olduğu görülmüştür. Öğrencilerin büyük çoğunluğu eşlerin mutsuz olmaları durumunda boşanmaları gerektiği görüşünü benimserken, boşanmadan en çok çocuğun (%69,7) zarar göreceğini düşünmektedirler. Sonuç olarak öğrencilerin %79,4’ü boşanmanın ülkemiz için günümüzde önemli bir sorun olduğunu ve %84,5’i de gelecekte önemli bir sorun oluşturabileceğini düşünmektedir. Buna karşın öğrenciler ebeveynlerin gerektiğinde boşanabileceklerini düşünüp, boşanmaya karşı olumlu bir tutum sergilemişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Boşanma, boşanmış birey, boşanmaya ilişkin tutum, boşanmaya ilişkin görüş, boşanma nedenleri.

INVESTIGATION OF DÜZCE UNIVERSITY HEALTH COLLEGE STUDENTS' ATTITUDES TOWARD DIVORCE

Abstract

In this study, students' attitudes of Duzce University Social Services and Nursing departments toward divorce were intended to examine according to gender and department. According to the findings of the survey; the leading of divorce causes mentioned by the students comes the severe incompatibility (98.1%), ill-treatment (97.4%) and gambling (91.6%). It was found that the views of the students regarding the divorce causes except "adultery" and "religious diversity" are similar in terms of both the department and also gender. The attitudes and opinions of students toward the event or case that may cause a divorce were observed no change according to department. However, we have studied these factors was evaluated in terms of gender students' attitudes and opinions expect some considerations (not make housework of woman, being childless of woman, gets a co-wife and marry more than one woman) toward divorce were similar. As a result 79.4% of students think that the divorce is an important issue for our country and 84.5% of them think that it will be also a serious problem in the future. In contrast, students think that parents could get divorced when needed; they exhibit a positive attitude toward divorce.

Key Words: Divorce, divorcee, attitudes toward divorce, opinion toward divorce, grounds for divorce.

¹ Yrd. Doç. Dr., Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi, Biyoistatistik ve Tıbbi Bilişim A.D.,
sengulcangur@duzce.edu.tr

² Düzce Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu, Sosyal Hizmet Bölümü, yunus_plt27@hotmail.com

³ Düzce Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu, Sosyal Hizmet Bölümü, okantokay@hotmail.com

⁴ Düzce Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu, Sosyal Hizmet Bölümü, burcu.arslan.18@hotmail.com

⁵ Düzce Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu, Sosyal Hizmet Bölümü, habiptryk72@hotmail.com

⁶ Düzce Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu, Sosyal Hizmet Bölümü, rmzy.filiz21@gmail.com

⁷ Düzce Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu, Sosyal Hizmet Bölümü, aydinabdullah00@gmail.com

⁸ Prof. Dr., Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi, Biyoistatistik ve Tıbbi Bilişim A.D., handanankarali@duzce.edu.tr



Giriş

Boşanma, eşlerden birinin yasada öngörölmüş sebeplerden birine dayanarak açtığı dava sonucunda evlilik birliğinin hâkim kararı ile sona ermesidir (Akıntürk, 2004: 227). Toplumların gelişmişlik düzeyinden bağımsız olarak evlilik birliğinin sarsılmasına ve/veya bozulmasına neden olan çeşitli etkenler vardır. Eğitim durumu, gelir düzeyi, ekonomik sıkıntılar, evlilik yaşı, eşlerin kişilik özellikleri, iletişimsizlik, yerleşim yeri, kötü alışkanlıklar, din/mezhep farklılıkları gibi etkenler, evlilik birliğini bozan ve boşanmayı tetikleyen faktörler olarak sıralanabilir (Hopper, 2001: 430; Arıkan, 1992: 105). Aktaş'ın (2011: 55) araştırmasına göre kadınlar zina, sözlü ve/veya fiziksel şiddet, kötü alışkanlıklar ve maddi konuları boşanma nedeni olarak gösterirken erkekler evi terk etme, akrabaların müdahalesi ve fikir uyuşmazlığını boşanma nedeni olarak göstermektedir.

Boşanma, isteyerek veya istemeyerek gerçekleşmiş olsun, bireylerde çeşitli düzeylerde duygusal ve davranışsal problemlere neden olmaktadır. Evlilik döneminde üstlenilmiş olan rol ve sorumluluklar, boşandıktan sonra ya nitelik değiştirmekte ya da tamamen ortadan kalkmaktadır. Boşanmış bireyler bu süreç sonunda ekonomik güçlükler, çevrenin bakışındaki değişiklikler, akraba ve arkadaşların tutum ve davranışlarındaki farklılaşma, genelde toplumda boşanmış bireylere yönelik ayrımcı tutumlar, çocuklardaki sorunlar, eski eşe yönelik duygular vb. sorunlarla karşılaşabilmektedir (Arıkan, 1996: 272). Nitekim boşanma olgusu ebeveynler için bireysel sorun iken başka bireyleri de etkilemesi ve başka bireylerinde boşanmayla karşı karşıya olması boşanmanın toplumsal bir sorun haline gelmesine neden olur (Eray, 2011: 13,117). Bu nedenle gelecekte toplum sağlığını negatif yönde etkileyebilecek hususlardan biri olan boşanma olgusunun evlilik gibi doğal süreç olduğunu, bu süreci yaşayanlara kabul ettirmek (eş, çocuk, birinci derece akraba) ve eşlerin, çocukların sağlıklı toplum bireyleri olarak kalmasını sağlamak amaçlanmalıdır. Ancak bu şekilde bu olgunun yarattığı ya da yaratacağı tüm olumsuzluklar engellenmiş olur ya da bireyler için başa çıkılabilir bir sorun olur.

Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre ülkemizde boşanma oranları hızla artmaktadır ve 2013 yılında kaba boşanma hızı %0,65 olarak saptanmıştır. Ege bölgesi (%0 2,25) ve Batı Anadolu bölgesi (%02,08) kaba boşanma hızının en yüksek olduğu bölgeler iken bu hızın en düşük olduğu Orta Doğu Anadolu bölgesidir (%00,61). Boşanma oranı araştırmalarına göre Avrupa ve ABD'de ortalama boşanma oranı %40 civarındadır. Belçika ve Estonya ise yaklaşık %71'lik boşanma oranıyla boşanmanın en fazla yapıldığı ülkelerdir. En düşük boşanma oranları ise yaklaşık %6 civarında Türkiye ve İran'da gözlenmiştir. Görüldüğü üzere boşanma kavramı ülkelerin gelişmişlik ya da sosyal durumlarına göre farklılık göstermemekle birlikte üzerinde durulması gereken esas konu boşanmanın günümüzde ve gelecekte büyük bir sorun oluşturabileceğidir. Bu noktada araştırılması gereken konu boşanmanın sebepleri ve bireylerin/toplumun boşanmaya karşı sergileyebileceği tutum olmalıdır. Boşanma sebepleri ve boşanmanın doğurduğu olumsuzların araştırıldığı çok sayıda çalışma yapılmış olmasına rağmen boşanma olgusuna yönelik bireylerin ya da toplulukların bakış açıları ve/veya tutumlarının araştırıldığı tek ve önemli bir çalışma vardır. Halkın boşanmaya ilişkin tutumlarının araştırıldığı bu çalışmada; eğitim düzeyi yüksek olan bireylerin, boşanmış bireylerle ilgili tutumlarının daha olumlu olduğu, eğitim düzeyi daha düşük olanların ise boşanma konusunda ön yargılı oldukları tespit edilmiştir (Arıkan, 1996: 12). Biz bu araştırmamızda; eğitim düzeyinin boşanmaya karşı sergilenebilecek tutumu ne



kadar değiştirebileceğini göstermek istedik. Bu nedenle önemli bir sosyal sorun olan boşanma olgusunda kentsel ve kırsal kesimde büyümüş üniversite öğrencilerinin, okudukları bölümler ve cinsiyetleri göz önüne alınarak boşanmaya ve boşanmış bireylere yönelik tutumlarını öğrenmek amacıyla bu çalışmayı gerçekleştirdik.

Boşanma Kavramı ve Boşanmanın Dayandığı İlkeler

Boşanma olgusu, aile birliğini oluşturan bireylerin, ilişkilerini sürdürmede temelden uzlaşmazlık yaşamaları durumunda, bu birliğin devamına tarafların karşılıklı isteğiyle son verilmesi durumudur (Aktaş, 2011: 33). Boşanmayı tetikleyen ya da boşanmaya neden olduğu düşünülen etkenler vardır. Bu nedenler, özel boşanma ve genel boşanma sebepleri olarak sınıflandırılabilir. Zina, hayata kast, kötü veya onur kırıcı davranış, suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürdürme, terk ve akıl hastalığı gibi sebepler özel boşanma nedenleri olarak kabul görmektedir. Genel boşanma sebepleri ise evlilik birliğinin temelinden sarsılması, eşlerin anlaşması ve ortak hayatın yeniden kurulamaması olarak sıralanabilir (Akıntürk ve diğerleri, 2004: 260).

4721 sayılı Türk Medeni Kanun'unun 161. ve 184. maddeleri arasında boşanmaya ilişkin hükümlere yer verilmiştir. Hukuki açıdan boşanma sebeplerinin dayandırıldığı temel ilkeler ilgili toplum özellikleri göz önünde bulundurularak belirlenir. Türk boşanma hukukunun temel aldığı beş ilke, "Kusur İlkesi, Temelinden Sarsılma İlkesi, İrade İlkesi, Elverişsizlik İlkesi ve Eylemli Ayrılık İlkesi" şeklinde sıralanabilir (Akıntürk ve diğerleri, 2014: 240-242; Gençcan, 2015: 114-118)

Kusur İlkesi: Kusur, eşlerin evliliğin sürmesi için uymakla yükümlü oldukları aile yükümlülüklerine uymamaları veya ihmal etmeleridir. Bu ilkeye göre evliliğin devam edip etmeyeceğini eşlerin birisi veya her ikisinin kusurlu davranışları belirler. İlkeye göre boşanma, ancak eşlerden birinin kusurlu olduğu durumlarda söz konusu olabilir ve kusursuz olan eşin korunması esasına dayanır.

Temelinden Sarsılma İlkesi: Toplum menfaati ilkesi veya düzen bozukluğu ilkesi olarak da bilinir. Evlilik birliğinde ortaya çıkan her olay, birliğin temelden sarsıldığı anlamına gelmez. Ancak ortaya çıkan uyuşmazlıklar, eşler için evliliği çekilmez hale getirmişse ve onlardan, birlikte yaşamaları artık beklenemiyorsa, evlilik birliği temelinden sarsılmıştır ve boşanmaya hükmedilmelidir.

İrade İlkesi: Bu ilke, evlilik birliğinin kurulmasında esas alınan eşlerin karşılıklı iradelerinin uyuşması durumunun boşanma için de geçerli olmasını öngörür. Eşlerin ortak iradeleriyle kurulmuş olan evliliğin yine onların kendi iradeleriyle sonlandırabilmelerini ifade etmektedir. İrade ilkesine göre boşanma, eşlerin karşılıklı anlaşması ya da eşlerden birinin talebini karşı tarafın kabulü ile mümkün olabilmektedir.

Elverişsizlik İlkesi: Bu ilkeye göre eşlerden birinin, bedensel veya ruhsal eksiklik ve özürler nedeniyle, evlilik birliğinde kendinden beklenen yükümlülükleri yerine getiremeyecek durumda olması, bir boşanma nedeni olarak kabul edilmektedir. Ancak evlilik birliği, eşlerden karşılıklı fedakârlıklar istemektedir. Eşlerin birindeki elverişsizliğin diğer eş için ortak hayatı çekilmez hale getirmiş olması durumunda, elverişsizlik nedeni ile boşanma davası açılabilir.



Eylemli Ayrılık İlkesi: Eğer eşler uzun zamandan beri bir araya gelmiyor ve evlilik birliğinin devamını istemiyorlarsa, ortada fiili bir ayrılığın varlığı kabul edilmekte ve bu ilke gereği boşanma istenebilmektedir. Eşlerin ortak hayatı sürdürme iradesi, inancı ve isteği kalmamış ve bu nedenle de eşler fiilen ayrı yaşıyorlar ise evlilik birliğinin sarsıldığı kabul edilmektedir. Bu ilkeye göre eşlerin boşanmayı talep edebilmeleri için ne kadar süre ayrı yaşamış oldukları önemlidir. Eşlerin kusurlu olup olmamaları veya evlilik birliğinin temelinden sarsılmış olup olmaması önemli değildir.

Boşanma Sonrası Karşılaşılan Güçlükler ve Oluşan Kaygı ve Problemler

Boşanma, kadın ve erkek arasında yasal, duygusal ve cinsel evlilik bağlarının bitirilme kararını içermektedir. Evliliğin yasal bağı mahkemede çözülürken, duygusal bağın çözülmesi zaman alabilir. Boşanma, tek tarafın ya da iki tarafın istemesiyle gerçekleşse bile bireylerde çeşitli düzeylerde strese neden olmaktadır (Demirkan ve diğerleri, 2009: 3,4; Aktaş, 2011: 39).

Boşanmanın, sosyal ve duygusal etkilerinin yanında davranışsal sonuçlara da yol açtığı bilinmektedir. Boşanmayı takip eden yıllarda hem kadınlar hem de erkekler endişe, depresyon, tükenmişlik, tedirgin, düşük benlik saygısı ve sosyal yaşama uyumsuzluk vb. gibi benzer duygusal ve kişisel problemler yaşamaktadırlar. Genel olarak erkekler tutarsız davranışlar, yalnızlık ve suçluluk duygusu göstermekte, kadınlar ise kendilerini eskisi kadar güzel bulmama ve yetersiz hissetmektedirler. Ancak bu etkiyi özellikle erkek egemen kültürel yapı nedeniyle kadınlar, -alınan tedbirler ve sosyoekonomik ve kültürel gelişmelerin sonucu olarak gittikçe azalan oranda da olsa- çok daha fazla hissetmektedirler (Battal, 2008: 8; İlgar, 2009: 235).

Boşanma sonrası stresi arttıran bir başka problem alanı da ailevi ilişkilerdir. Boşanmış bireylerin sosyal ilişkilerinde, sosyal çevrelerinin, aile ve arkadaşlarının boşanmış bireylere karşı olan yaklaşımlarından kaynaklanan değişiklikler olmaktadır. Geleneksel toplumlarda, boşanmanın bir tabu olarak görülmesi nedeniyle, boşanmış kadınlar toplumda olumsuz yaklaşımlara maruz kalıp, toplumda bir yer edinmeleri zorlaşabilmektedir. Geleneksel değerler doğrultusunda, boşanmaya yönelik olumsuz algılamalar ile baskı altında kalan boşanmış bireylerin, yeni süreçlerine uyum sağlamaları güçleşmektedir (Aktaş, 2011: 40; Arıkan, 1992: 157; İlgar, 2009: 227-239).

Boşanma; sadece eşlerin ortak olarak güçlük yaşadığı bir durum değil, sonuçları bakımından müşterek çocukları da olumsuz yönde etkileyecek bir olgudur (Aktaş, 2011: 33). Boşanmış aile çocuklarına gerekli destek sağlanmadığında geç sosyalleşme, öfke, kurallara karşı gelme gibi tepkiler geliştirdikleri, depresyon, endişe, güvensizlik, okula uyum sağlamada güçlük, benlik algısında zayıflama ve özgüven eksikliği gibi sorunlar yaşadıkları bilinmektedir (Aktaş, 2011: 41; Meriç, 2007: 36). Ebeveynlerin, boşanmadan sonra çocukları için ilişkilerini sürdürmeleri ve bu ilişkinin boyutlarını iyi bir şekilde saptamaları gerekmektedir (Aktaş, 2011: 42). Evliliğin bitiş sürecinde, çoğu ebeveynin hissettikleri kırgınlık, öfke, umutsuzluk gibi duygular nedeniyle, kendi dertlerine gömülerek çocuklarının duygu ve ihtiyaçlarıyla fazla ilgilenemedikleri vurgulanmaktadır. Çocukların boşanma süreci hakkında açıklamalara ve desteğe çok fazla ihtiyaçları vardır. Birçok anne-baba, bu süreçte yaşananlar ve boşanma konusunda çocuklarına ne şekilde ve ne kadar bilgi vermeleri



gerektiğine karar verememektedir. Boşanmanın getireceği, belirsizlikler, güvensizlik, endişe ve kaygılarla baş etmeye çalışan çocuk için, anne ve babasının sergileyecekleri tutarlık çok önemli olacaktır (Öngider, 2013: 157). Ebeveynleri boşanmış çocukların, gelişimsel ve psikolojik sorunlar yaşamaları açısından, diğer çocuklardan daha fazla risk altında olduğu kabul edilmektedir (Türkaslan, 2007: 100).

Günümüzde gittikçe artan boşanmalar sonucunda, çocukların yaşadıkları olumsuz etkileri azaltmak konusunda, ebeveynlere, iletişim içinde bulunduğu sosyal çevreye, aile mahkemesi hâkimlerine ve eğitimcilere önemli görevler düşmektedir. Bu görevlerin yerine getirilmesinde öncelikli hedef çocuğu korumak ve bunu içtenlikle istemek olarak belirlenmeli ve bu yolda gerekli çaba gösterilmelidir (Aktaş, 2011: 43).

Yöntem

Bu araştırma, Düzce Üniversitesi'ndeki Sosyal Hizmet ve Hemşirelik bölümü öğrencilerinin boşanmaya bakış açısını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma kapsamında, öğrencilerin boşanmaya bakış açıları çeşitli yönleriyle betimlenmek istenmiştir ve boşanmaya bakış açılarının oluşmasındaki etkenler saptanmaya çalışılmıştır. Bu yönüyle araştırma türü, tanımlayıcı ve ilişki arayıcı niteliktedir. Araştırma evrenini, Düzce Üniversitesi'ndeki Sosyal Hizmet ve Hemşirelik Bölümü öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma örnekleme tabakalı örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Çalışmaya katılmayı kabul eden toplam 155 öğrenci araştırmaya dâhil edilmiştir. Çalışma, Aralık 2013-Ocak 2014 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri, daha önceden yapılmış çalışmalardan derlenerek hazırlanan anket aracılığıyla toplanmıştır.

İstatistiksel değerlendirmeler, PASW 18 programında yapılmıştır. Çalışmadaki tüm veriler sayı ve yüzde şeklinde ifade edilmiştir. Kategorik değişkenler arasındaki ilişkileri araştırmak için Pearson ki-kare ve Fisher-Freeman-Halton testleri kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi 0,05 olarak belirlenmiştir.

Bulgular

Düzce Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu'nda uyguladığımız anket çalışmasına Sosyal Hizmet bölümünden 79, Hemşirelik bölümünden 76 öğrenci katılmıştır. Bu öğrencilerin 95'i kadın, 60'ı ise erkektir. Diğer tanıtıcı bulgularımız Tablo 1'de gösterilmektedir.

[Tablo 1]

Okunan bölüme ve cinsiyete göre boşanmaya neden olabilecek her bir etken ayrı ayrı incelenmiş ve dağılımları Tablo 2'de verilmiştir. Hem okunan bölüme göre hem de cinsiyete göre boşanma nedenlerinden “zina” ve “dini inanç farklılığı” dışında öğrencilerin benzer görüşlere sahip oldukları bulunmuştur.

Boşanmaya neden olabilecek olay veya olgulara karşı tutumlar ve görüşler okunan bölüme ve cinsiyete göre incelenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 3'te verilmiştir. Aşağıda da değindiğimiz hususlar dışında incelediğimiz etkenler bakımından boşanmaya ilişkin tutum ve görüşlerin benzer olduğu görülmüştür. “Kadın ev kadınının gerektirdiği işleri yapmıyorsa erkek boşanabilir mi?” sorusuna kadınların %44,7'si hayır cevabını verirken erkeklerin %64,7'si evet cevabını vermişlerdir. Erkeğin eşinin kadınlığının gerektirdiği işleri



yapmamasının boşanma nedeni olarak görülmesi düşüncesinin cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği gözlenmiştir. Kadının çocuğunun olmamasının erkeğin boşanması için bir sebep olmadığını düşünen kadınların oranı (%72,3) erkeklerin oranından (%55,4) anlamlı düzeyde daha büyüktür. Kadınların %97,9'u ve erkeklerin %89,3'ü kocası kadının üzerine kuma getirse/getirmek isterse kadının boşanabileceğini düşünürken, kadınların %2,1'i ve erkeklerin %8,9'u bu soruya hayır cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevabın cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklı olduğu belirlenmiştir. Erkeğin birden fazla kadınla evlenmesini doğru bulan erkeklerin sayısı (n=10) kadınların sayısından (n=1) anlamlı düzeyde fazla bulunmuştur (Tablo 3).

[Tablo 2]

Araştırmaya katılan öğrencilerin %54,8'i boşanmış bir kadını evli bir kadından farklı görmez iken sadece %1,3'ü iyi gözle bakmadığını söylemiştir. Öğrencilerin %78,1'i çocuklu çiftlerin de gerektiğinde boşanabileceğini, %7,7'si boşanamayacağını ve geriye kalanı da bu konuda fikri olmadığını ifade etmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %69,7'si boşanmadan en çok çocuğun zarar göreceğini, %9'u ailenin zarar göreceğini ve %7,7'si hem kadın hem erkeğin zarar göreceğini ve %5,2'si de toplumun zarar göreceğini ifade etmişlerdir. Yine öğrencilerin çoğunluğu (%83,2) boşanmış bir kişiyle arkadaşlık edilebileceğini belirtmişlerdir. Çalışmaya katılan öğrencilerin %79,4'ü boşanmanın şu anda ülkemizde önemli bir sorun olduğunu düşünmektedirler. Ayrıca bu olgunun gelecekte de ülkemizde önemli bir sorun olabileceğini düşünenlerin oranı %84,5'tir (Tablo 3).

[Tablo 3]

Ailesinde daha önce boşanma tecrübesi yaşamış öğrencilerin %74,1'i ve bu tecrübeyi yaşamamış öğrencilerin büyük bir kısmı (%68,8) boşanmadan en çok çocuğun zarar göreceğini belirtmişlerdir. Ailesinde daha önce boşanma tecrübesi yaşamış olma durumuna göre boşanmadan en çok zarar göreceği kişi hakkındaki düşünceleri arasında fark yoktur (p=0,688).

Ankete katılan öğrencilerden, kanun önünde kadın ve erkeğin eşit haklara sahip olduğunu düşünenlerin %91,7'si hem boşanmış kadının hem de boşanmış erkeğin yeni evlilik yapabileceğini söylemişlerdir. Kanun önünde kadın ve erkeğin eşit haklara sahip olmadığını düşünenlerin %88'i hem boşanmış kadının hem de boşanmış erkeğin yeni evlilik yapabileceğini, %5,3'ü ise yalnız erkeğin evlenebileceğini belirtmişlerdir. Kadın-erkek eşitliği hakkında farklı düşüncelere sahip öğrencilerin kimin yeni evlilik yapma şansının olduğu sorusu hakkındaki düşüncelerinin benzer olduğu söylenebilir (p=0,184).

Sonuç

Türkiye'de son yıllarda boşanma oranının artmasıyla birlikte boşanmanın kadın, çocuk ve aile yapısı üzerinde çok ciddi olumsuz etkileri olmaktadır. Toplum yapısında değişmelere neden olan boşanma olgusu birçok insanı etkilemesi ve bir sosyal sorun olması açısından araştırılması ve de üzerinde durulması gereken önemli bir konudur. Bu nedenle önemli bir sosyal sorun olan boşanma olgusunda kentsel ve kırsal kesimde büyümüş üniversite öğrencilerinin okudukları bölümleri ve cinsiyetleri göz önüne alınarak boşanmaya ve boşanmış bireylere yönelik tutumlarını öğrenmek amacıyla yapılmış bir çalışmadır. Düzce



Üniversitesi Sağlık Yüksek Okulu Sosyal Hizmet ve Hemşirelik bölümü öğrencileriyle çalışılan bu çalışmanın sonucunda;

- Erkeğin birden fazla kadınla evlenmesini cinsiyete göre değerlendirdiğimizde erkeklerin kadınlara oranla daha çok evet dediği (%16,7),
- Aile yaşamında erkeğin eşinin ev kadınlığının gerektirdiği işleri yapmamasının boşanma nedeni olarak görülmesi konusunda erkeklerin kadınlara oranla daha çok evet dediği (%64,3)
- Kadın ve erkeğin eşit olduğunu savunanların çokluğu (%64,5),
- Her iki cinsin kanun karşısında da eşit olmadığına inananların fazlalığı (%48,4),
- Toplumun önemli değer yargılarından biri olan dinin boşanma üzerinde etkisi olmadığı (%66,5),
- Evliliklerin boşanma tehlikesiyle karşı karşıya bırakan durumların başında eşlerin çocuk denecek yaşta evlenmesi geldiği (%85,2),
- En fazla belirtilen boşanma nedenlerinin başında şiddetli geçimsizlik, kötü muamele ve kumar geldiği (%98,1; %97,4; %91,6),
- Boşanmadan en çok kimin etkileneceği sorusuna verilen yanıtlara bakıldığında çoğunluğun buna “çocuk etkilenir” cevabını verdiği (%69,7),
- Eşler arasındaki ilişkilerin sağlam olmaması ve eşlerin evliliklerinde mutsuz olmaları boşanma nedeni olarak görülmesi,
- Çocuklu çiftlerin de gerektiğinde boşanabileceği (%78,1),
- Boşanma olgusunun öğrenciler tarafından hem günümüzde hem de gelecekte önemli bir sorun olarak görülmesi (%79,4; %84,5),
- Öğrencilerin boşanmış bireylerle arkadaşlık kurabileceği (%83,5)

gibi bilgilere ulaşılmıştır.

Genel olarak, Türkiye'nin farklı bölgelerinden gelen üniversite öğrencilerinin boşanma konusundaki tutumlarının benzer olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca Arıkan'ın (1996) halkın boşanmaya yönelik tutumlarını araştırdığı çalışma bulgularıyla oldukça paralel sonuçlar elde edilmiştir.

Öneriler

Araştırmamıza katılan öğrencilerin %79,4'ü boşanmanın ülkemiz için günümüzde önemli bir sorun olduğunu ve %84,5'i de gelecekte önemli bir sorun oluşturabileceğini düşünmektedir. Bu oranın oldukça yüksek olması bu konuda gerekli önlemlerin alınmasının bir işaretidir. Bu bilgidен yola çıkarak, ülkemizde boşanmaların azaltılması ve önlenmesi için ailelerin aile danışmanlığı programından yararlanması ve bu programların ülke genelinde yaygınlaştırılmasına yönelik politikalar geliştirilmesi ve de uygulanması önerilmektedir. Özellikle aile destek programının toplum geneline ulaşabilmesi için medya destekli kamu spotları kullanılabilir.

Boşanma nedenlerinin temelinde eşlerin kişisel uyumsuzlukları yatmaktadır. Bu çerçevede bu uyumsuzlukların önlenmesi için özellikle bireylerin, karakterlerinin temelini oluşturduğu lise döneminde çalışmalar yapılabilir. Bu çalışmalar, eş seçimi, evlilik, mutlu evlilik ilişkileri, karşılaşılabilecek güçlükler, aile planlaması ve boşanma gibi konuları



ele alan seminerler, konferanslar, söyleşiler şeklinde yapılabilir daha önemlisi bu programlar lisede müfredat dersi olarak okutulabilir.

Yapmış olduğumuz araştırmamızda %69,7 ile boşanmadan en çok çocuğun zarar gördüğü düşünülmektedir. Özellikle çocukların gelişim çağı olan okul döneminde sosyo-psikolojik açıdan yaşayabileceği sorunları en aza indirmek için çalışmalar yapılabilir. Bu çalışmalar, Rehber Öğretmenler ve Sosyal Hizmet Uzmanları desteğiyle yürütülebilir. Bunun için de okul sosyal hizmeti alanında devlet destekli politikalar uygulanabilir. Bu çalışmanın yanı sıra koruyucu-önleyici çalışmalarda yapılabilir. Mesela meslek elemanlarının boşanmaya meyilli aileleri tespit ederek, bu ailelerin çocuklara karşı nasıl bir tutum sergileyebileceği konusunda bilinçlendirilebilir.

Kaynakça

1. Akıntürk, T. (2004). Türk Medeni Hukuku Yeni Medeni Kanuna Uyarlanmış Aile Hukuku. Cilt II. İstanbul: Beta Basım Yayım.
2. Akıntürk, T., Karaman D.A. (2014). Türk Medeni Hukuku. Aile Hukuku Yenilenmiş. Yeni Medeni Kanuna Uyarlanmış Aile Hukuku. Cilt II. 16. Baskı. İstanbul: Beta Basım Yayım.
3. Aktaş, Ö. (2011). Boşanma Nedenleri ve Boşanma Sonrasında Karşılaşılan Güçlükler. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
4. Arıkan, Ç. (1992). Yoksulluk, Evlilikte Geçimsizlik ve Boşanma. Ankara: Şafak Matbaası.
5. Arıkan, Ç. (1996). Halkın Boşanmaya İlişkin Tutumları Araştırması. Ankara: Ankara Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
6. Battal, A. (2008). Boşanma Sebepleri: Bilimsel Araştırma Projesi Uygulama Sonuçları. İstanbul: Eflatun Matbaacılık.
7. Demirhan S.Y., Ersöz, A.G., Ertekin E., Sezgin Ö. (2009). Boşanma Nedenleri Araştırması, T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü. Ankara: Avşaroğlu Matbaası.
8. Eray, N.S. (2011). Eşlerin Boşanma Nedenleri ve Eğitim Düzeyinin Boşanmaya Etkisi (KKTC Örneği). Lefkoşa: Yakındoğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
9. Gençcan, Ö.U. (2015). Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku. 5. Baskı. Ankara: Yetkin Yayınları.
10. Hopper, J. (2001). The symbolic origins of conflict in divorce. J Marriage Fam, 63: 430-445.
11. İlgar, Ş. (2009). Evlilik Birlikteliğinin Bozulması-Boşanma. Yavuzer H., editör. Evlilik Okulu. 3. Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi. s. 227-239.
12. Meriç, B. (2007). Boşanmış Ailelerdeki Ergenlerin Uyum Düzeylerini ve Sosyal Becerilerini Geliştirmeye Yönelik Bir Grup Rehberliği Çalışmasının Sınanması. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi.
13. Öngider, N. (2013). Boşanmanın Çocuk Üzerindeki Etkileri. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 5(2): 140-161.
14. Türkaslan, N. (2007). Boşanmanın Çocuklar Üzerine Olumsuz Etkileri ve Bunlarla Baş Etme Yolları. Aile ve Toplum Dergisi, 3(11): 99-107.



15. TÜİK. (2013). Evlenme ve Boşanma İstatistikleri. Marriage and Divorce Statistics. Ankara: T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu.

Tablo 1: Üniversite öğrencilerinin sosyodemografik özellikleri

	Kişi Sayısı (n)	%
Cinsiyet		
Kadın	95	61,3
Erkek	60	38,7
Yaş grubu		
<20	74	47,7
20-29	81	52,3
Bölüm		
Sosyal Hizmet	79	51
Hemşirelik	76	49
Yaşadığı yer		
Köy	21	13,5
Kasaba	16	10,3
Kent	117	75,5
Yurtdışı	1	0,6
Yaşadığı bölge		
Marmara	31	20,0
Ege	16	10,3
Akdeniz	15	9,7
İç Anadolu	34	21,9
Karadeniz	37	23,9
Doğu Anadolu	12	7,7
Güneydoğu Anadolu	10	6,5
Medeni durum		
Bekâr	152	98,1
Evli	3	1,9

Tablo 2: Cinsiyete ve bölüme göre boşanmaya neden olabilecek etkenlerin incelenmesi

		Cinsiyet ^Y n (%)		Bölüm ^B n (%)		p
		Kadın	Erkek	SHB	HB	
<i>Ekonomik Sıkıntı</i>	Evet	58 (61,1)	42 (70)	55 (69,6)	45 (59,2)	0,235 ^Y 0,391 ^B
	Hayır	29 (30,5)	11 (18,3)	17 (21,5)	23 (30,3)	
	Bilmiyorum	8 (8,4)	7 (11,7)	7 (8,9)	8 (10,5)	
<i>Şiddetli Geçimsizlik</i>	Evet	93 (97,9)	59 (98,3)	77 (97,5)	75 (98,7)	1,000 ^{Y, B}
	Hayır	1 (1,1)	0 (0)	1 (1,3)	0 (0)	
	Bilmiyorum	1 (1,1)	1 (1,7)	1 (1,3)	1 (1,3)	
<i>Kötü Muamele ve/veya Cana Kast</i>	Evet	94 (98,9)	57 (56,8)	79 (100)	72 (94,7)	0,054 ^Y 0,055 ^B
	Hayır	0 (0)	3 (100)	0 (0)	3 (3,9)	
	Bilmiyorum	1 (1,1)	0 (0)	0 (0)	1 (1,3)	
<i>Ruh Hastalığı</i>	Evet	72 (75,8)	36 (60)	49 (62,0)	59 (77,6)	0,120 ^Y 0,101 ^B
	Hayır	13 (13,7)	14 (23,3)	18 (22,8)	9 (11,8)	



	Bilmiyorum	10 (10,5)	10 (16,7)	12 (15,2)	8 (10,5)	
<i>Beden Hastalığı</i>	Evet	35 (36,8)	25 (41,7)	24 (30,4)	36 (47,4)	0,845 ^y 0,089 ^b
	Hayır	48 (50,5)	28 (46,7)	45 (57)	31 (40,8)	
	Bilmiyorum	12 (12,6)	7 (11,7)	10 (12,7)	9 (11,8)	
<i>Kadın Kısırlığı</i>	Evet	49 (51,6)	26 (43,3)	33 (41,8)	42 (55,3)	0,184 ^y 0,225 ^b
	Hayır	37 (38,9)	22 (36,7)	33 (41,8)	26 (34,2)	
	Bilmiyorum	9 (9,5)	12 (20)	13 (16,5)	8 (10,5)	
<i>Erkek Kısırlığı</i>	Evet	41 (43,2)	23 (38,3)	29 (36,7)	35 (46,1)	0,196 ^y 0,394 ^b
	Hayır	46 (48,4)	26 (43,3)	41 (51,9)	31 (40,8)	
	Bilmiyorum	8 (8,4)	11 (18,3)	9 (11,4)	10 (13,2)	
<i>İçki</i>	Evet	87 (91,6)	50 (83,3)	69 (87,3)	68 (89,5)	0,192 ^y 0,743 ^b
	Hayır	3 (3,2)	6 (10)	6 (7,6)	3 (3,9)	
	Bilmiyorum	5 (5,3)	4 (6,7)	4 (5,1)	5 (6,6)	
<i>Kumar</i>	Evet	89 (93,7)	53 (88,3)	72 (91,1)	70 (92,1)	0,304 ^y 1,000 ^b
	Hayır	1 (1,1)	3 (5,0)	2 (2,5)	2 (5,0)	
	Bilmiyorum	5 (5,3)	4 (6,7)	5 (6,3)	4 (5,3)	
<i>Evi Terk Etme</i>	Evet	84 (88,4)	48 (80)	67 (84,8)	65 (85,5)	0,118 ^y 1,000 ^b
	Hayır	9 (9,5)	6 (10)	8 (53,3)	7 (9,2)	
	Bilmiyorum	2 (2,1)	6 (10)	4 (50)	4 (5,3)	
<i>Akrabaların Karışması</i>	Evet	72 (75,8)	39 (65,0)	56 (70,9)	55 (72,4)	0,241 ^y 0,060 ^b
	Hayır	17 (17,9)	13 (21,7)	12 (15,2)	18 (23,7)	
	Bilmiyorum	6 (6,3)	8 (13,3)	11 (13,9)	3 (3,9)	
<i>Zina</i>	Evet	84 (63,6)	48 (36,4)	60 (75,9)	72 (94,7)	0,018 ^y 0,003 ^b
	Hayır	2 (20,0)	8 (80,0)	8 (10,1)	2 (2,6)	
	Bilmiyorum	9 (69,2)	4 (30,8)	11 (13,9)	2 (2,6)	
<i>Dini İnanç Farklılığı</i>	Evet	68 (71,6)	34 (56,7)	45 (57)	57 (75)	0,034 ^y 0,018 ^b
	Hayır	23 (24,2)	17 (28,3)	28 (35,4)	12 (15,8)	
	Bilmiyorum	4 (4,2)	9 (15)	6 (7,6)	7 (9,2)	
<i>Eğitim Durumu Farklılığı</i>	Evet	71 (74,7)	42 (70)	56 (70,9)	57 (75)	0,702 ^y 0,863 ^b
	Hayır	20 (21,1)	16 (26,7)	20 (25,3)	16 (21,1)	
	Bilmiyorum	4 (4,2)	2 (3,3)	3 (3,8)	3 (3,9)	
<i>Ekonomik Durum Farklılığı</i>	Evet	48 (50,5)	21 (35)	30 (38)	39 (51,3)	0,079 ^y 0,256 ^b
	Hayır	42 (44,2)	31 (51,7)	42 (53,2)	31 (40,8)	
	Bilmiyorum	5 (5,3)	8 (13,3)	7 (8,9)	6 (7,9)	
<i>Eşlerin Çocuk Denecek Kadar Küçük Yaşta Evlenmesi</i>	Evet	83 (87,4)	49 (81,7)	72 (91,1)	60 (78,9)	0,507 ^y 0,105 ^b
	Hayır	8 (8,4)	6 (10,0)	4 (5,1)	10 (13,2)	
	Bilmiyorum	4 (4,2)	5 (8,3)	3 (3,8)	6 (7,9)	

SHB: Sosyal Hizmet Bölümü, HB: Hemşirelik Bölümü

Tablo 3: Cinsiyete ve okunan bölüme göre öğrencilerin boşanmaya ilişkin tutumlarının incelenmesi

		Cinsiyet ^y n (%)		Bölüm ^b n (%)		p
		Kadın	Erkek	SHB	HB	
<i>Kadın ev kadınının gerektirdiği işleri yapmıyorsa erkek boşanabilir mi?</i>	Evet	35 (37,2)	36 (64,3)	34 (44,7)	37 (50)	0,004 ^y 0,672 ^b
	Hayır	42 (44,7)	12 (21,4)	30 (39,5)	24 (32,4)	
	Bilmiyorum	17 (18,1)	8 (14,3)	12 (15,8)	13 (17,6)	
<i>Kadının çocuğu olmuyorsa erkek boşanabilir mi?</i>	Evet	21 (22,3)	16 (28,6)	22 (28,9)	15 (20,3)	0,043 ^y 0,152 ^b
	Hayır	68 (72,3)	31 (55,4)	50 (65,8)	49 (66,2)	
	Bilmiyorum	5 (5,3)	9 (16,1)	4 (5,3)	10 (13,5)	



<i>Kocası kadının üzerine kuma getirirse/getirmek isterse kadın boşanabilir mi?</i>	Evet	93 (97,9)	50 (89,3)	71 (92,2)	72 (97,3)	0,044 ^y 0,117 ^h
	Hayır	2 (2,1)	5 (8,9)	6 (7,8)	1 (1,4)	
	Bilmiyorum	0 (0)	1 (1,8)	0 (0)	1 (1,4)	
<i>Evli çiftlerden biri başka birine aşık olursa boşanabilir mi?</i>	Evet	82 (86,3)	48 (85,7)	65 (84,4)	65 (87,8)	0,869 ^y 0,628 ^h
	Hayır	8 (8,4)	6 (10,7)	9 (11,7)	5 (6,8)	
	Bilmiyorum	5 (5,3)	2 (3,6)	3 (3,9)	4 (5,4)	
<i>Kocası yüz kızartıcı bir suç işlemişse kadın boşanabilir mi?</i>	Evet	47 (49,5)	35 (62,5)	45 (58,4)	37 (50)	0,256 ^y 0,573 ^h
	Hayır	28 (29,5)	14 (25)	19 (24,7)	23 (31,1)	
	Bilmiyorum	20 (21,1)	7 (12,5)	13 (16,9)	14 (18,9)	
<i>Kadın yüz kızartıcı bir suç işlemişse erkek boşanabilir mi?</i>	Evet	53 (56,4)	38 (67,9)	45 (59,2)	46 (62,2)	0,268 ^y 0,872 ^h
	Hayır	20 (21,3)	11 (19,6)	17 (22,4)	14 (18,9)	
	Bilmiyorum	21 (22,3)	7 (12,5)	14 (18,4)	14 (18,9)	
<i>Erkeğin birden fazla kadınla evlenmesini nasıl değerlendiriyorsunuz?</i>	Doğru	1 (1,1)	10 (16,7)	5 (6,3)	6 (7,9)	<0,001 ^y 0,762 ^h
	Yanlış	94 (98,9)	50 (83,3)	74 (93,7)	70 (92,1)	
<i>Boşanmış bir kadını nasıl değerlendirirsiniz?</i>	Acırım	12 (12,6)	6 (10)	8 (10,1)	10 (13,2)	0,942 ^y 0,173 ^h
	İyi gözle bakmam	1 (1,1)	1 (1,7)	0 (0)	2 (2,6)	
	Evli bir kadından farklı görmem	53 (55,8)	32 (53,3)	49 (62)	36 (47,4)	
	Bilmiyorum	18 (18,9)	14 (23,3)	12 (15,2)	20 (50)	
<i>Çocuklu bir çift gerektiğinde boşanabilir mi?</i>	Başka	11 (11,6)	7 (11,7)	10 (12,7)	8 (10,5)	0,147 ^y 0,676 ^h
	Evet	79 (83,2)	42 (70)	64 (81)	57 (75)	
	Hayır	5 (5,3)	7 (11,7)	5 (6,3)	7 (9,2)	
	Bilmiyorum	11 (11,6)	11 (18,3)	10 (12,7)	12 (15,8)	
<i>Sizce boşanmadan en çok kim zarar görür?</i>	Kadın	4 (4,2)	2 (3,3)	3 (3,8)	3 (3,9)	0,694 ^y 0,080 ^h
	Erkek	0 (0)	1 (1,7)	1 (1,3)	0 (0)	
	Çocuk	70 (73,7)	38 (63,3)	50 (63,3)	58 (76,3)	
	Aile	8 (8,4)	6 (10)	8 (10,1)	6 (7,9)	
	Hem kadın hem erkek	6 (6,3)	6 (10)	9 (11,4)	3 (3,9)	
	Toplum	4 (4,2)	4 (6,7)	2 (2,5)	6 (7,9)	
	Hiç kimse	1 (1,1)	0 (0)	1 (1,3)	0 (0)	
<i>Boşanma şu anda ülkemizde önemli bir sorun mu?</i>	Bilmiyorum	0 (0)	1 (1,7)	1 (1,3)	0 (0)	0,721 ^y 0,314 ^h
	Başka	2 (2,1)	2 (3,3)	4 (5,1)	0 (0)	
	Evet	77 (81,1)	46 (76,7)	62 (78,5)	61 (80,3)	
	Hayır	8 (8,4)	5 (8,3)	9 (11,4)	4 (5,3)	
<i>Boşanma gelecekte ülkemizde önemli bir sorun olabilir mi?</i>	Bilmiyorum	10 (10,5)	9 (15)	8 (10,1)	11 (14,5)	0,206 ^y 0,196 ^h
	Evet	80 (84,2)	51 (85)	63 (79,7)	68 (89,5)	
	Hayır	7 (7,4)	1 (1,7)	6 (7,6)	2 (2,6)	
	Bilmiyorum	8 (8,4)	8 (13,3)	10 (12,7)	6 (7,9)	

SHB: Sosyal Hizmet Bölümü, HB: Hemşirelik Bölümü